

פרשת יתרו — אבני המזבח

בסוף הפרשה כתובים דיני המזבח: "וְאִם מִזְבֵּחַ אֲבָנִים תַּעֲשֶׂה לִּי, לֹא תִבְנֶה אֹתוֹן גָּזִית, כִּי טָרְפָה הַנֶּפֶת עָלֶיךָ וַתִּחַלְלֶנָּה" (כ כא).

מה פירוש האיסור לבנות גזית? מבאר רש"י שהמילה "גזית" היא מלשון גזיזה, חיתוך וחציבה, והכוונה היא שאסור לסתת את אבני המזבח בכלי ברזל, אלא הן צריכות להיות שלמות.

וכך נאמר גם בספר דברים: "וּבְנֵיתָ שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' אֲלֹהֶיךָ, מִזְבֵּחַ אֲבָנִים לֹא תִנִּיף עָלֵיהֶם בְּרִזָּל. אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת מִזְבֵּחַ ה' אֲלֹהֶיךָ" (כז ה-ו).

בספר יהושע מסופר כיצד קיימו מצוה זו: "אֲזוּ יִבְנֶה יְהוֹשֻׁעַ מִזְבֵּחַ לַה' אֲלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר עֵיבָל, כְּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּכָתוּב בְּסֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה: מִזְבֵּחַ אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת אֲשֶׁר לֹא הִנִּיף עָלֵיהֶן בְּרִזָּל" (ח ל-לא).

מהפסוקים עולה שישנן שתי דרישות לכשרות האבנים לבניית המזבח:

א. אבן שלמה ללא פגם.

ב. אבן שלא נגע בה ברזל כלל, גם אם האבן לא נפגמה.

מהי גודלה של הפגימה שפוסלת את האבן?

פסק הרמב"ם בהלכות בית הבחירה (פרק א הלכה יד) שאפילו פגימה קטנה ביותר פוסלת את אבני המזבח, כמו הפגימה הקטנה שפוסלת סכין שחיטה.

התוספות במסכת חולין (יח.) שאלו: היכן אפשר למצוא אבנים ללא שום פגימה?

ותשובתם היא שאפשר למצוא אבנים כאלה בים או בנחלים.

אבל, לפי מה שידוע לנו היום, בלתי אפשרי למצוא בטבע אבן שהיא חלקה ושלמה לגמרי ללא שום פגימה, לא בים ולא בנחלים. אם רוצים אבנים שלמות לחלוטין, זה רק באמצעות עיבוד; אבל התורה הרי אסרה לסתת! אם כן, מהיכן נביא אבנים לבניית המזבח?

לדעת הרמב"ן (שמות כ כא), האיסור לסתת את האבנים ולעשותן חלקות ללא פגימה הוא רק כאשר משתמשים בכלים העשויים מברזל, אבל מותר להחליק את האבנים באמצעות כלים שאינם מברזל.

פתרון נוסף נמצא בפירושו של הרש"ש, רבי שמואל שטראַשון, למסכת מידות (פרק ג משנה ד): לדעתו, אבן שהוצאה מהאדמה מוגדרת "אבן שלמה", והיא כשרה לבניית המזבח, גם אם היא לא חלקה ויש בה חריצים, כי כך היא הייתה מאז בריאתה. לעומת זאת, אבן שהוצאה מהאדמה ואחרי כן נפגמה, מוגדרת "אבן פגומה", והיא פסולה לבניית המזבח.

הרמב"ם בהלכות בית הבחירה (פרק א הלכה יד) מביא שני מקומות שמהם אפשר להביא אבנים למזבח: או מהים או ממקום באדמה שידוע שיד אדם לא נגעה בו. פירש שם ה"משנה למלך", שבשני המקומות האלה אין חשש שמא ברזל נגע באבנים ופסל אותם.

ביישוב מצפה יריחו נעשה ניסיון מעשי לאיסוף אבנים כשרות לבניית המזבח. האבנים הוצאו מים המלח ממקום שוודאי לא נגע בהם ברזל; וכדי למנוע אפשרות שהאבנים ייפגמו, הונחה כל אבן במכל פלסטיק נפרד. ניתן לראות תמונה של אבנים אלה וגם דיון הלכתי בנושא זה במאמר "אבנים שלמות לבניין המזבח" מאת הרב יהושע פרידמן בחוברת "מעלין בקודש" י"ח (אלול תשס"ט).

יהי רצון שנזכה בקרוב לבנות את המזבח, כמו שאנו מתפללים בכל ראש חודש: "מזבח חדש בציון תכין", ולחדש את עבודת הקורבנות כימי עולם וכשנים קדמוניות.